

РЕШЕНИЕ

№ 144

гр. Пловдив, 13.05.2025 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД – ПЛОВДИВ, 3-ТИ ТЪРГОВСКИ СЪСТАВ, в
публично заседание на шестнадесети април през две хиляди двадесет и пета
година в следния състав:

Председател: Радка Д. Чолакова

Членове: Валентин Д. Бойкинов
Антония К. Роглева

при участието на секретаря Нели Б. Богданова
като разгледа докладваното от Антония К. Роглева Въззивно търговско дело
№ 20255001000141 по описа за 2025 година

С решение № 29/15.01.25 г., постановено по т.д. № 356/24 г.
на Пловдивски окръжен съд, е ОТХВЪРЛЕН предявения от „М. ****“ ООД
ЕИК ***** частичен иск с правно основание чл. 79, във вр. с чл. 92 ЗЗД,
за осъждане на „УМБАЛ - Е. П.“ ООД ЕИК ***** да му заплати сумата
от **30 000 лева** **частична претенция от сумата 283 635,90 лв.**,
представляваща **неустойка** по чл. 11 от договор за доставка на медицински
изделия от *****г., в размер на 0,5 % за всеки ден забава върху
незаплатената част от цена по 43 броя фактури, считано от изтичане на 60 дни
от датата на всяка една доставка до 25.01.2024 г., както следва: сумата от **697,86**
лв., частично от 9672 лв. по фактура № ***** от 25.9.2023г. за периода от 24.11.2023 г.
до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**, частично от 11866,90 лв. по фактура № ***** от
25.9.2023г. за периода от 24.11.2023г. до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**, частично от 9516
лв. по фактура № ***** от 26.9.2023г. за периода от 25.11.2023г. до 25.01.2024г.; сумата
от **697,67 лв.**, частично от 13176 лв. по фактура № ***** от 26.9.2023г. за периода
25.11.2023г. до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**, частично от 9360 лв. по фактура №
***** от 27.9.2023г. за периода от 26.11.2023г. до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**,
частично от 9204 лв. по фактура № ***** от 28.9.2023г. за периода от 27.11.2023г. до
25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**, частично от 8580 лв. по фактура № ***** от
2.10.2023г. за периода 01.12.2023г. до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**, частично от 8424 лв.
по фактура № ***** от 3.10.2023г. за периода от 02.12.2023г. до 25.01.2024г., сумата от
697,67 лв., частично от 8424 лв. по фактура № ***** от 3.10.2023г. за период от
02.12.2023г. до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**, частично от 12243 лв. по фактура №
***** от 4.10.2023г. за забава от 03.12.2023г. до 25.01.2024г.; сумата от **697,67 лв.**,

„М. ****“ ООД е осъдено да „УМБАЛ - Е. П.“ ООД 5750

лв. разноси в производството, на осн. чл. 78, ал. 3 ГПК.

Въззивна жалба против горното решение е подадена от „М. ****“ ООД чрез процесуален представител адв. К.а. Излагат се оплаквания за незаконосъобразност и неправилност на решението, като се иска същото да бъде отменено и вместо него се постанови друго, с което предявеният частичен иск за неустойка да бъде уважен. Претендира разноси за двете инстанции.

Въззиваемата страна „УМБАЛ - Е. П.“ ООД оспорва изцяло въззивната жалба като неоснователна. Моли решението да бъде потвърдено като правилно и законосъобразно. Претендира разноси.

Пловдивският апелативен съд, след преценка на събраните доказателства по делото, във връзка с изложените оплаквания и възражения на страните, приема за установено следното:

Безспорно е по делото, че между страните е бил сключен договор за доставка на медицински изделия с периодично изпълнение от **** г., сключен за срок от една година и продължил действието си за неопределен срок от време, поради липса на изричното му прекратяване от някоя от страните, съгласно чл. 16, ал. 1 от същия. Безспорно е установено и че, процесните фактури са издадени за заплащане на доставени в изпълнение на същия този договор коленни и тазобедрени стави, по цени за медицинските изделия, уговорени между страните и посочени в приложенията към договора - ценоразпис медицински изделия за съответната година на доставката.

Безспорно е установено изпълнението на договора от страна на ищеца и фактуриране на цените в съответствие с уговореното между страните, както и заплащане на задълженията по процесните фактури от страна на ответника с платежни нареждания от 26.01.2024 г. и от 05.02.2024 г. Задълженията по тези 43 бр. са били част от предмета на искова претенция, предявена от ищеца, по която е било образувано т.д. 61/2024 г. по описа на ПОС, ХХ с-в, като част от задълженията, предмет на производството, са били заплатени преди уведомяване на ответника за образуването му, с платежно нареждане от 26.01.2024 г., а останалите са изплатени изцяло в хода на производство, на 05.02.2024 г., при постигната между страните спогодба, включително за размера на обезщетението за забава, като последица от забавеното изпълнение на задълженията за заплащане на цената на доставените медицински изделия, считано от датата на предявяване на иска. Със сключената спогодба страните са заявили, че се удовлетворяват напълно претенциите им във връзка със спора по т.д. 61/24 г. на ПОС и нямат повече претенции една към друга във връзка с него. Предметът на производството по т.д. 61/24 г. не е включвал претенция за заплащане на неустойка за забавено плащане.

От прието заключение на ССчЕ, неоспорено от страните, е установено, че размерът на неустойката за забавено плащане в размер на 0,5% от дължимата сума по посочените в исковата молба фактури за всеки ден забава за периода от падежа на фактурите до 25.01.2024 г. е в общ размер на **52**

411,80 лв. Констатирано е, че във всяка една фактура е посочено като основание на сделката вида на ставата и отделните компоненти, включени в нея по вид, посочена е единична цена и трите имена и ЕГН на пациента, за който е фактурирано медицинското изделие, използвано в болничната помощ. Всяка фактура е издавана на датата на самата операция, като НЗ** заплаща за медицинските изделия, използвани в болничната помощ, когато са включени в Списък с медицински изделия, които НЗ** заплаща в условията на болничната медицинска помощ, съгласно действащата нормативна уредба, като част от средствата за заплащане на възникналите задължения по издадените фактури се заплаща от НЗ** на ответника, а останалата част от средствата се заплаща от пациента, съобразно вида на медицинското изделие, на здравното заведение - в настоящия случай на ответника. При извършена проверка в счетоводството на ответника вещото лице е констатирало, че през задълженията за доставка на медицински изделия от ищеца „М. - *****“ ООД са заплащани от ответника по издадените фактури въз основа на Договор за доставка на медицински изделия от ***** г., като при проверка на разчетните взаимоотношения между страните от 01.01.2019 г. до 31.10.2023 г. вещото лице е установило, че всички фактури, издадени от „М. *****“ ООД са заплащани на два пъти. През разглеждания период била установена практика фактурите да се заплащат на два пъти, като първо е била превеждана частта, заплащана от пациента за операцията, а след постъпване на средствата от РЗ** в болницата, същата ги е превеждала на доставчика. Вещото лице в съдебно заседание, при изслушване на заключението, заявява, че с оглед технологичното време за обработка на документацията, подадена от болничните заведения, РЗ** плаща с около два месеца закъснение от подаване на информацията, съответно издаване на фактурата.

При така установените факти по делото първоинстанционният съд е мотивиран извод, че страните са били в облигационни отношения по сключен договор за доставка на медицински изделия, като ищецът е доставял заявените му изделия, а ответникът ги е заплащал на два пъти, със закъснение.

Съгласно чл. 6 от процесния договор заплащането на стоките по договора се извършва в срок до 60 календарни дни от датата на доставката, като неизплащането на задълженията на купувача към продавача в уговорения срок е основание за налагане на наказателна лихва и прекратяване на доставките и договорните отношения с купувача.

Съгласно чл. 11 от договора, при закъснение от страна на купувача за заплащане на издадената от продавача фактура за доставена стока с повече от 2 дни след датата на падежа, купувачът дължи *неустойка в размер на 0.5 % от дължимата сума за всеки ден забава*, а продавачът може да откаже следващи доставки до заплащане на всички дължими от купувача суми.

Искът за неустойка е отхвърлен, като е прието, че клаузата за неустойка е нищожна, тъй като е уговорена извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционни функции и противоречи на добрите нрави – нищожност на основание чл. 26, ал.1, предложение трето ЗЗД.

Дружеството-жалбоподател оспорва изводите за нищожност на неустоечната клауза. Позовава се на свободата на договоряне

по чл. 9 от ЗЗД, на обезпечителния и обезщетителен характер на неустойката, както и на сакционния такъв, обстоятелството, че се касае за отношения между търговци, както и че ответното болнично заведение е разполагало с достатъчно средства за заплащане на задълженията по процесните фактури, но не е сторило това в уговорения срок, който е максимално допустим за парично задължение според изискванията на ТЗ.

Настоящият въззивен състав на ПАС намира жалбата за неоснователна, като изцяло споделя изложените от първоинстанционния съд мотиви в тази връзка. Съдът се е позовал на задължителните указания по Тълкувателно решение № 1 от 15.06.2010 г. по тълк. д. № 1 / 2009 г. на ВКС, ОСТК, според което:

Автономията на волята на страните да определят свободно съдържанието на договора и в частност да уговарят неустойка е ограничена от разпоредбата на чл. 9 ЗЗД в две посоки: съдържанието на договора не може да противоречи на повелителни норми на закона, а в равна степен и на добрите нрави, като ограничението се отнася и до търговските сделки по арг. от чл. 288 ТЗ. Добрите нрави са морални норми, на които законът е придал правно значение, защото правната последица от тяхното нарушаване е приравнена с тази на противоречието на договора със закона (чл. 26, ал. 1 ЗЗД). Добрите нрави не са писани, систематизирани и конкретизирани правила, а съществуват като общи принципи или произтичат от тях. Един от тези принципи е принципът на справедливостта, който в гражданските и търговските правоотношения изисква да се закриля и защитава всеки признат от закона интерес. Условието и предпоставките за нищожност на клаузата за неустойка произтичат от нейните функции, както и от принципа за справедливост в гражданските и търговските правоотношения. Преценката за нищожност на неустойката поради накърняване на добрите нрави следва да се прави за всеки конкретен случай към момента на сключване на договора, а не към последващ момент, като могат да бъдат използвани някои от следните примерно изброени критерии: естеството им на парични или на непарични и размерът на задълженията, изпълнението на които се обезпечава с неустойка; дали изпълнението на задължението е обезпечено с други правни способности – поръчителство, залог, ипотека и др.; вид на уговорената неустойка (компенсаторна или мораторна) и вида на неизпълнение на задължението – съществено или за незначителна негова част; съотношението между размера на уговорената неустойка и очакваните от неизпълнение на задължението вреди. При конкретната преценка за нищожност на неустойката могат да се използват и други критерии, като се вземат предвид конкретните факти и обстоятелства за всеки отделен случай. Неустойката следва да се приеме за нищожна, ако единствената цел, за която е уговорена, излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции. Прекомерността на неустойката не я прави а priori нищожна поради накърняване на добрите нрави. Прекомерността на неустойката се преценява към момента на неизпълнение на договора, чрез съпоставяне с вече настъпилите от неизпълнението вреди. Не е нищожна неустойка, която е уговорена без краен предел или без фиксиран срок, до който тя може да се начислява, тъй като преценката за накърняване на добрите нрави поради свръхпрекомерност не може да се направи към момента на сключване на договора. 4.

При преценка относно действителността на клаузата за неустойка първоинстанционният съд е изходил именно от посочените в ТР критерии: касае е за неустойка за забавено изпълнение на парично задължение, която служи за обезпечаване на вредите от такова неизпълнение; съобразена е с частта на неизпълнението, като се начислява само върху неизпълнената част от задължението. Същевременно размерът на уговорената неустойка съществено превишава размера на главното задължение, като на годишна база се равнява на над 180%. Доводът на жалбоподателя, че размерът на неустойката според заключението на ССЧЕ, е 52 411,80 лв. срещу много по-голямо задължение по процесните фактури, не е коректен, тъй като този размер неустойка е изчислен за конкретен период, касаещ изпълнението на вече сключения договор, а както бе посочено по-горе, преценката за действителност на неустоечната клауза следва да бъде направена към момента на сключване на договора. В този смисъл правилно размерът на главното задължение е съотнесен към годишния размер на неустойката, който е 180 % спрямо това главно задължение. /За едногодишен период уговорената неустойка върху задължени от 231 205 лв. би възлизал на 416 169 лв./ Преценено е съотношението между размера на неустойката и очакваните от неизпълнението вреди, които при парично задължение обичайно се равняват на законната лихва за периода за забавата /основен лихвен процент на БНБ + 10 процентни пункта/, евентуално на пропуснатите лихви, при отдаването им в заем - за съпоставка, допустим ГПР при кредити е пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в евро и във валута, определена с постановление на М* на Р*). Посоченото евентуално съпоставяне е само допълнителен критерий, който няма пречка да бъде използван и в настоящия случай, като изложените оплаквания в тази връзка се преценяват като неоснователни. Самият жалбоподател не сочи други обективни критерии, за преценка на очакваните от неизпълнението вреди. Съпоставен е размерът на претендираната неустойка за процесния период, който значително надвишава размера на задълженията, изпълнението на които се обезпечава от неустойката. Взет е предвид и самия предмет на договора, изпълнението на задълженията по който се обезпечават с процесната неустойка - договорът е с периодично изпълнение, като стоките - медицински изделия, се доставят по заявки, стойността им се заплаща частично от пациентите и частично от НЗ**;

формираното задължение при забава на плащанията за частта, която се привежда от държавния орган, допуска формиране на задължение, което може да попречи на изплащане на основното такова за заплащане на продажната цена по договора и затрудни осъществяване на дейността на здравното заведение, като е отчетена и основната дейност на ответника, който, въпреки, че е търговец, е с предмет на дейност осъществяване на болнична помощ по смисъла на закона за лечебните заведения, която е и в обществен интерес. Взето предвид е и наличието на друго обезпечение на срочното изпълнение на задължението на купувача да заплати уговорената цена – отговорността по чл. 6, ал. 3 от договора, който предвижда заплащане на наказателна лихва при забава на плащането и възможност за прекратяване на доставките и договорните отношения от страна на продавача,

Споделят се изцяло изводите, че уговорения размер на неустойка е прекомерно висок и несъразмерен с предвидимите вреди, води до неоснователно разместване на блага извън целите на договора за продажба на медицински изделия, като формира ново задължение, което може да възпрепятства изпълнението на задължението за заплащане на продажната

цена, което е обезпечено и по друг начин, поради което излиза извън присъщите функции на неустойката в конкретния случай. Посочена е и практика на ВКС по реда на чл. 290 от ГПК в същия смисъл, касаеща същият тип договор, размер и вид на неустойка - решение № 75 от 07.07.2020 г. по т. д. № 732 / 2019 г. на ВКС, 2-ро т. о.

Обстоятелството, че в случая неустойката за забава е във връзка със срок за изпълнение от 60 дни – максимално допустим от нормата на чл. 303а, ал.1 от ТЗ, и е уговорено при забава от два дни, както и твърдяното наличие на достатъчно финансови средства за заплащане на задълженията в срок, не променят горните изводи. Нормата на чл. 303а, ал.1 от ТЗ няма отношение към неустойката, а към падежа на плащане на самото задължение. Дали конкретно болницата е имала и в каква степен достатъчен финансов ресурс да удовлетвори вземанията на ищеца в рамките на падежа, също се явява ирелевантен въпрос, тъй като както се посочи и по-горе действителността на неустоечната клауза се преценява към момента на сключване на договора, а не към последващи моменти.

Начинът на уговаряване на неустоечната клауза сочи на нарушение на принципите на справедливостта и равнопоставеността на страните в търговските отношения, при създаване на условия за обогатяване на едната страна за сметка на другата, като тази неравнопоставеност е изначална и видна още към момента на сключване на договора. Неустойката се явява уговорена извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционни функции, поради което и на основание чл. 26, ал.1, предложение трето ЗЗД законосъобразно приета за нищожна от първоинстанционния съд, което е достатъчно условие за отхвърляне на предявения иск, респ. за потвърждаване на обжалваното първоинстанционно решение.

В отговора на въззиваемата страна се поддържат и допълнителни аргументи, свързани с възражения за това, че с постигната спогодба по т.д. № 61/24 г. на ПОС и погасяване на плащанията на главниците по всички процесни фактури към датите 26.01.24 и 5.2.24 г., се е погасило и задължението за неустойка – акцесорно по своя характер, както и за това, че независимо от разпоредбата на чл. 6 от договора, в хода на изпълнение на същия страните по взаимно съгласие, фактически и без писмен анекс в контекста на чл. 293, ал.1,2 и3 от ТЗ са изменили клаузата, установяваща начина на плащане на 60 календарни дни, като са приели друг начин, описан в заключението на ССЧЕ.

За пълнота на настоящето решение следва да се обсъдят и тези допълнителни аргументи. Въззивният състав на ПАС споделя мотивите, че по делото не е доказано по категоричен начин, че страните са изменили по взаимно съгласие договореностите по между си в частта, в която са приели, че падежът на задължението за заплащане на цената е 60 календарни дни от датата на доставката. Съгласно чл. 15, ал. 3 от договора той може да бъде изменян само със споразумения между страните, изготвени в писмена форма и подписани от страните. Подобно писмено споразумение безспорно няма. Обстоятелството, че ответникът системно е забавял плащанията на една част от задълженията си, за която е очаквал кредитиране, че се е наложила практика в отношенията между страните да се заплаща задължението на два

пъти - веднъж частта, заплатена от пациента, след това остатъка от цената, преведена от НЗ**, само по себе си не може да мотивира извод договорът да е изменен по взаимно съгласие на страните. Същото се отнася и до обстоятелството, че насрещната страна не се е възползвала от уговорените възможности в договора за ангажиране отговорността на съконтрахента, който не е спазвал уговорения в договора начин на плащане. Сочените от въззиваемата страна обстоятелства касаят изпълнението на договора, но не и постигнато взаимно съгласие за изменение на клаузите на договора, за каквото самите страни са постигнали съгласие да бъде единствено в писмена форма.

Споделят се мотивите на първоинстанционния съд за неоснователност и на възражението, касаещо постигната спогодба по т.д. 61/24 г. по описа на ПОС. В сключената спогодба страните са заявили, че считат за удовлетворени напълно техните претенции във връзка със спора по т.д. № 61/24 г. на ПОС, като същите нямат повече претенции една към друга във връзка с този съдебен спор. Безспорно е, че предметът на делото не е обхващал неустойката, уговорена по чл. 11 от договора, т.е. същата не е предмет и на постигната спогодба. Не се установява твърдяното в отговора на въззивната жалба, че със спогодбата са уредени всички правоотношения, свързани с процесните фактури – всъщност са уредени само тези правоотношения, които са били предмет на конкретния съдебен спор, по повод на който е образувано посоченото дело - задължения за заплащане на главници и законни лихви от датата на исковата молба. Споделят се изцяло изводите, че претенцията за неустойка не е лишена от основание, тъй като главното задължение към периода, за който се претендира, е съществувало.

Погасяването на задълженията за главница не води до погасяване на задължението за неустойка за периодите преди това погасяване, в които задълженото лице е било в забава.

Мотивиран от горното, ПАС намира, че обжалваното решение следва да бъде потвърдено като правилно и законосъобразно.

С оглед изхода на спора пред настоящата инстанция въззиваемата страна има право на разноски. Такива се претендират в размер на 6000 лв. – платено адвокатско възнаграждение по представен списък на разноските, който не се оспорва от насрещната страна. Претенцията кореспондира с представения договор за правна помощ и платежно нареждане за плащане на уговореното възнаграждение, при което в полза на страната следва да се присъдят разноски в размер на 6000 лв.

Ето защо ПАС

РЕШИ:

ПОТВЪРЖДАВА решение № 29/15.01.25 г., постановено по т.д. № 356/24 г. на Пловдивски окръжен съд.

ОСЪЖДА „М. ****“ ООД ЕИК ***** да заплати на „УМБАЛ - Е. П.“ ООД ЕИК ***** **6000 лв** – разноси за въззивно производство.

Решението подлежи на касационно обжалване пред ВКС в едномесечен срок от връчването му на страните.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____